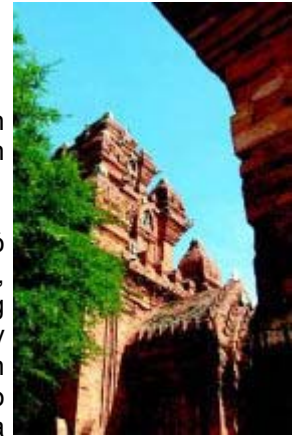

Miền trầm tích và hội hè

Miền đất Panduranga (Phan Rang) nổi tiếng với "gió như phang và nắng như rang". Hình như ở cái xứ sở ấy, cái nắng, cái gió quanh năm cũng dự phần vào một cuộc lễ tâm linh cùng với con người...

Chưa ở đâu nhiều nắng, gió và... lễ hội như ở cái xứ ấy. Trong một năm người Chăm có đến 85 lễ hội, thờ cúng 125 vị thần linh. Và để những nghi lễ diễn ra một cách linh thiêng, thành kính, ngoài phần thờ cúng, còn có 76 điệu trống và hàng trăm vũ điệu truyền thống tạo nên sắc màu phong phú, đem lại âm hưởng đầy tính đặc trưng Chăm. Có thể thấy sắc màu ấy trong con mắt tâm linh đầy huyền bí của người Chăm qua tượng thờ thần Shiva tạc trên cửa tháp Pô Klaung Garai. Thần Shiva, biểu tượng của huỷ diệt và sáng tạo trong vũ điệu Ma thuật, sáu cánh tay uyển chuyển quỹ đạo Kamar (vũ trụ), như ngọn lửa nung khô hiện sinh để hướng đến cõi tâm linh bất diệt. Nếu chiêm ngắm tháp Chăm từ chính diện, tổng thể, có thể thấy đó là sự hợp thành và biến ảo của biểu tượng ngọn lửa, vừa là một vũ trụ thu nhỏ, một hoài niệm về ngọn núi Meru xứ Ấn Độ xa xôi, nơi khởi phát dòng tín ngưỡng Hồi giáo (Bani) và Bà-la-môn của người Chăm.

Không gian Chăm trầm trong một sắc màu huyền thoại và trầm tích. Qua bao hưng phế thời gian, những tháp Chăm vẫn đứng trơ gan cùng tuế nguyệt mang trong mình những huyền bí xa xưa. Những di sản đền đài của vương quốc Chăm kiêu hùng một thuở. Kể cả những thành quách bỏ hoang và từng viên gạch nung đỏ qua nắng mưa cũng là những mặc khải của thời gian về sự mất, còn. Khách đến tháp, thường tham quan ba quần thể Hoà Lai (xây từ thế kỷ IX), Po Klaung Garai (thế kỷ XIII) và Po Rame (thế kỷ XVII) mà đâu hay xứ sở này còn đến 7 thánh đường - nơi thờ cúng của người Chăm Bani, Hồi giáo và hơn chục đền thờ lặng lẽ trong các palei (làng Chăm). Nếu những quần thể tháp Chăm được xây dựng với lối kiến trúc nghệ thuật điêu luyện, thuần Chăm thì những đền thờ trong các Palei, vì sinh sau đẻ muộn (khoảng nửa sau thế kỷ XX), nên chịu sự ảnh hưởng của kiến trúc đình làng Việt Nam trong cuộc giao ngộ văn hoá, lịch sử! Trái tim của những đền tháp, linh hồn của đời sống tâm linh Chăm chính là những vị thần được hoài thai từ tín ngưỡng dân gian hợp lưu với dòng tâm linh du nhập từ Ấn Độ. Trong các tháp Chăm,

người ta thờ thần Shiva, thờ cả những vị vua có công với xứ sở trong lịch sử: Po Klaung Garai, Po Rame, bà mẹ xứ sở Po Inư Nugar... Rất nhiều trong số tượng thần trên được khắc trên đầu những bộ sinh thực khí Linga-Yoni và được hương khói quanh năm để cầu xin mưa thuận gió hoà, sinh sôi nảy nở của con người và mùa màng. Ba lễ hội được người Chăm cử hành trọng thể trong năm là Rija Inư Nugar còn gọi là lễ cầu mùa, thờ cúng bà chúa xứ sở được xem là Tết Nguyên đán của người Chăm (vào đầu năm theo lịch Chăm - khoảng tháng 4 dương lịch; Katê của người Chăm Balamôn (tháng 7 lịch Chăm) và tháng chay tịnh của người Chăm theo đạo Hồi Ramurwan (còn gọi là lễ Ramadan). Tuy phần lễ bao giờ cũng được nhấn nhá hơn phần hội nhưng lễ hội Chăm là một sân khấu lớn đậm đà màu sắc dân gian. Những điệu múa quạt, múa roi... xập xoè xiêm áo tím những đền đài trong nhịp vỗ trống Ginăng, Baranưng bập bùng. Khách đến tháp ngày hội Katê, cái nhịp đập dồn của lồng ngực khi leo lên đỉnh đồi sẽ chung nhịp vỗ Ginăng của những nghệ nhân mà thồn thức; hơi thở dốc trong một trưa nắng gắt sẽ quyện với khói trầm, với tiếng kèn Saranai dặt dìu bay vượt ngực mà thăng hoa cùng cảm xúc.

Trong cái không gian bi ký tượng thờ và đền đài trầm tích, cùng khói hương, khách vắng lai thấy mình đang đi lạc vào một chiều không gian khác- không gian linh thánh, hương thượng! Mùa lễ hội Katê, lên tháp, len mình qua những cửa tháp uy nghi hay chạm tay vào những dòng chữ ngoằn ngoèo trên bi ký đã tồn tại mấy thế kỷ, tôi nghe rất rõ mùi Chăm. Cái mùi hắc nồng không từ áo xiêm Chiêm nữ mà là mùi gạch đất, hương khói đền đài hội hè đã ăn vào tâm thức, vào máu thịt của con người nơi đây. Và như thế, thời gian đang làm một cuộc tái sinh trong thẳm sâu hồn người, đó là sự quán tưởng, trở về, tìm lại cái gốc gác tâm linh mà nhịp sống bộn bề đồ hội đang ngày ngày cuốn ta trôi đi... Katê năm nay nhằm ngày 9.10 tới. Những bạn bè người Chăm tản mát phố xá đang gọi nhau về quê Tháp để uống lại bầu sữa của xứ sở nuôi lớn mình, để được tiếp sức, tiếp tục mang cái hồn Chăm thẳm sâu ấy lang bạt khắp trời...